Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Геуюрге кюн, никкола ай (июнь), 28, 2022 жыл

№ 75 (21120)

ЗАМАН ВРЕМЯ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЮБЕШИУ

Жаш адамлагъа жашауда тийишли жер табаргъа, фахмуларын ёсдюрюрге мадарла къураллыкъдыла

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** тюнене Правительствону юйюнде билим бериуде, медицинада, бизнесде, илмуда, спортда, эл мюлкде, жамауат ишде жетишимли жашла эм къызла бла тюбешгенди. Ары студентле, школланы окъуучулары, устазла, Кёп функциялы жаш тёлю араны келечилери, 2021 жылда КъМР-ни Башчысыны илму эм инновация жаны бла саугъасына тийишли болгъан алимле эм башхала чыкъырылгъандыла. Жыйылыу Россейде Жаш тёлюню кюнюне жораланнганды.

Ушакъ халда бардырылгъан кенгешге КъМР-ни жарыкъландырыу эм илму министри **Анзор Езаов** бла жаш тёлю ишлери жаны бла министри **Азамат Люев** да къатышхандыла.

Алгъа элтген шартла

Казбек Коков, биринчиден, жыйылгъанланы байрам бла алгъышлагъанды эмда алагъа битеу муратлары толурларын, жашауда кеслерине тийишли жер табарларын тежегенди. «Жаш тёлю шёндюгю жашауубузду, келир заманыбызды, жамауатны алгъа элтген кючдю. Къабарты-Малкъарны ёсюп келген тёлюсю фахмулуду, жетишимлиди, тириди. Сиз тамата тёлюледен келген адетлени, тёрелени сакълайсыз, аны ючюн а бютюнда ыразылыгъымы айтыргъа сюеме», – дегенди ол.

КъМР-ни оноучусу жаш тёлю Ата журтубузну жалынчакъсызлыгъын, къоркъуусузлугъун къоруулаучуланы тизгинлерине сюелгенлери бла ёхтемленнгенин да чертгенди. «Шёндю къыралда жаш тёлюню юйретиуге артыкъда уллу магъана бериледи. Фахмулу, тири жашла бла къызла кеслерини муратларына жетиширча онгла, мадарла къураладыла. Бизни республикада да толтуруладыла ол жаны бла магъаналы жумушла», – дегенди Казбек Валерьевич.

Сёз Правительствода тюрленилени, анда жангы министерство къуралгъаныны юслеринден да баргъанды. КъМР-ни Башчысы аллай оноу тинтиуле бардырылып алай этилгенин белгилегенди. «Ол къагъытда жазылып къалмай, керти да ишлерге керекди. Бу кюнледе уа аны структурасы къураллыкъды. Министрге Азамат Люевни тийишли кёрюню юсюнден Указгъа къол салыннганды», – деп билдиргенди республиканы оноучусу.

Ал жананда – юйретиу

Ызы бла жаш адамланы Казбек Коковха соруула берирге онглары болгъанды. Аланы асламы жангы министерствону борчларыны бла муратларыны, аны къауумунда къаллай органла боллукъларыны юслеринден эдиле.

Алагъа жууаплай, Казбек Валерьевич министерствону баш борчу жаш тёлю политиканы жашауда бардырыу, ёсюп кёлген тёлюге не жаны бла да болушлукъ этиу болгъанларын чертгенди. «Бу соруула бла Жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлю министерство да кюрешип тургъанды. Алай, мен акъыл этгенден, аны баш борчу окъутууду, билим бериудю. Жангы министерство уа аслам эсни юйретиуге бурлукъду. Аны борчларындан бири – жаш адамлагъа кеслерине жашауда тийишли жер табаргъа, фахмуларын айнытыргъа мадарла къурауду», – дегенди ол.

Донецк

Кенгешге къатышханла, Казбек Коков алгъаракълада Донецк Халкъ Республикада болгъанын эсгертип, анда болумну юсюнден оюмун да билирге сюйгендиле. Республиканы оноучусу Донецкге жандаруурлукъ жюк элтгенин, ол санда дарманла, терк медицина болушлукъ берген машина саугъалагъанын билдиргенди. Республиканы оноучулары бла тюбешгенди, музейни иши бла шагъырейленнгенди, адамла бла ушакъла этгенди. «Ала бизни бла бир тилде сёлешедиле, тарыхыбыз, мурдорубуз бир болгъанын айтадыла. Адамлагъа ана тиллеринде сёлеширгге къоймагъандыла, зорлукъ сынатып тургъандыла. Биз баргъан кюн да атышыула, чачдырыула тохтамай эдиле», – дегенди ол.

Къабарты-Малкъар Донецкни жангыртыугъа къошулургъа хазырды. «Бюджетибиз уллу тюйюлдю, алай социал объектледен бирин ишлетиргге онгубуз барды. Къарындаш халкъгъа болушургъа къолдан келгенни этерикбиз», – дегенди республиканы оноучусу.

Эсигизге салайыкъ, Донецк эм Луганск республикалагъа болушургъа сюйгенле «добро.ру» платформада аны тамамларгъа боллукъдула.

Хазырланыу

Сёз Къабарты-Малкъарны 100-жыллыгъын белгилеуню юсюнден да баргъанды. Казбек Валерьевич аны чеклеринде социал магъаналы объектле ишленнгенлерин, жолла жангыртылгъанларын белгилегенди. Къууанчлы ишлени юслеринден айтханда, ала Нальчикде, битеу районлада да боллукъдула, эпидемиология эм жамауат-политика болумла эсге алынып.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къайгъырыу

Казбек Коков чыгъармачы коллекетивлеге автобусладан ачхычланы бергенди

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** республиканы чыгъармачы коллективлерине жангы автобусланы ачхычларын бергенди. Бу жол «Балкария» къырал фольклор-этнография тепсеу ансамбль, Б.Х. Темирканов атлы Къабарты-Малкъар къырал филармония эмда Музыкалы театр улоула къоллу болгъандыла. Ол маданият учреждениялары башчылары республиканы оноучусу бла тюбешиулеринде гастрольлагъа барыргъа транспорт керек болгъанын айтып тургъандыла.

Казбек Коков жангы автобуслагъа къарап чыкъгъанды, чыгъармачы коллективлени келечилери бла да ушакъ бардыргъанды. «Балкарияны» башчысы **Энейланы Магомет**, алагъа республиканы 100-жыллыгъына аламат саугъа этилгенин чертип, жюрек ыразылыгъын билдиргенди. Жоллада иги кесек заманны ётдюрген тепсеу къауумгъа ырахатлы транспорт бек керек эди дегенди.

Автобусланы битеу керекли оборудованиясы барды. Алагъа ахча къырал программалагъа тийишлиликде федерал бюджетден берилгенди.

«Республиканы чыгъармачы коллективлерини хайырындан узакъ жерледе, ол санда тыш къыраллада да, жашагъанла, бизни кёп миллетли халкъыбызны бай маданият хазналары бла шагъырейленирге онг табадыла. Энди аланы

гастрольлары бютюн ырахатлы эмда къоркъуусуз болурла»,– дегенди Казбек Коков.

Ол кюн окъуна «Спартак-Нальчик» сабий-жаш тёлю спорт школгъа да автобус берилгенди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Келишим

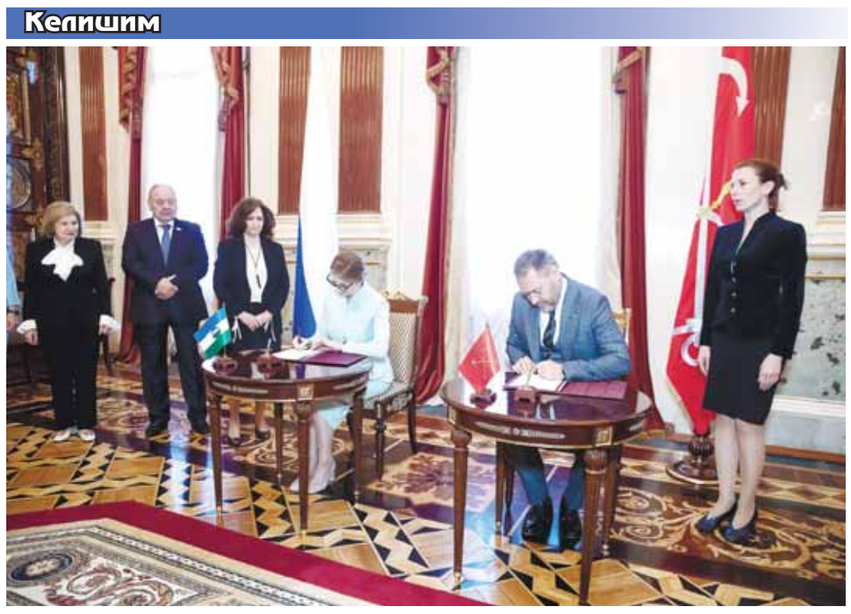

Парламентлени араларында байламлыкъланы кючлей

Быйыл 24 июньда Къабарты-Малкъарны Парламентини бла Санкт-Петербургну Законла чыгъарыучу жыйылыууну араларында бирге ишлеуню юсюнден келишимге къол салыннганды.

Мариинский дворецде Санкт-Петербургну Законла чыгъарыучу жыйылыууну башчысы **Александр Бельский** КъМР-ни Парламентини спикери **Татьяна Егорованы** башчылыкъ этген делегациясы бла тюбешгенди.

– Бизни арабызда байламлыкъла 2009 жылда къуралгъандыла. Парламентлени бирге ишлеулерине энчи эс бурулады. Ол а Россей Федерацияны субъектлерини араларында битеу сферада байламлыкъланы кючлерге онг береди. 2022 жыл РФ-ни Президентини Указы бла Россейни халкъларыны культура хазналарыны жылыча белгиленеди. Петербургчулагъа Шимал Кавказны, Къабарты-Малкъарны юслеринден хапарлагъа керекди, регион курортлары, спорт объектлери, табийгъаты, бай тарыхы, культурасы бла энчиди, мында солурча битеу онгла болгъанларын билдирирге тийишлиди. Аны бла бирге уа Къабарты-Малкъарны халкъын бизни сейир шахаргъа къонакъгъа чакъырама,- дегенди Александр Бельский эмда Къабарты-Малкъарны бла Санкт-Петербургну араларында бирге ишлеуню юсюнден келишимге 25 жыл толгъанын энчи чертгенди.

Татьяна Егорова Александр Бельскийге къонакъбайлыгъы ючюн ыразылыгъын айтханды. Ол КъМР-ни тарыхыны, Парламентни къауумуну, къуралыууну, тамамлагъан борчларыны юслеринден къысха билдиргенди. Спикер промышленностьда, билим бериуде, эл мюлкде, туризмде бирге ишлеуню магъанасын бютюнда чертгенди.

– Биз республиканы бийик технологиялы регионнга бурургъа алланыпбыз, Санкт-Петербургну болушлугъу бизге бютюнда магъаналыды. Биз СССР-ни халкъларыны Уллу Ата журт урушда батырлыкъларыны юсюнден эсгериуню бирге асырайбыз, КъМР-ни инсанлары къуршоугъа тюшген Ленинградны къоруулагъандыла. Шахардан къачхан сабийлени юйюрле кеслерине алып ёсдюргендиле,-дегенди Татьяна Борисовна.

Тюбешиуню ахырында Къабарты-Малкъарны Парламентини бла Санкт-Петербургну Законла чыгъарыучу жыйылыууну араларында бирге ишлеуню юсюнден келишимге къол салыннганды

Документ байламлыкъланы кючлеуге, алгъын жюрюген документни болумларын жангыртыугъа бурулупду. Дагъыда эки субъектни да законларын игилендириу жаны бла мадарла да белгиленнгендиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ШАГЪЫРЕЙЛЕНИУ

«Восточный» микрорайонда мектеп, журтла да ишленирикдиле

Республиканы Башчысы Казбек Коков «Восточный» микрорайонда къурулуш ишле къалай баргъанларына къарагъанды. Аны биргесине ары министерстволаны, шахарны администрациясыны, подряд организацияланы келечилери да баргъандыла.

Бу микрорайон шахарны тёбен жанында, «Дубки» микрорайондан Вольный Ауулгъа жете тургъан жерде сол жанында орналады. Битеуда 148 гектарны алады. Анда къаллай бир юй эмда социал объект боллугъуну, планировкасыны, башха шартларыны юслеринден шахарны мэри **Таймураз Ахохов**, къурулуш эмда жашау журт-коммунал мюлк министри Алим Бербеков хапарлагъандыла.

Алай бла, тергеулеге кёре, анда ишленирик юйлени барыны да жашау этерге жараулу ёлчеми 1,1 миллион квадрат метрге жетерикди. Энтта да 250 минг квадрат метрни уа коммерциялы объектле аллыкъдыла. Ол тийрени ара жеринде тогъузгектарлыкъ тынгылы парк ишленирикди, аны ичинде уа межгит да боллукъду. Саулай алып айтханда, жангы микрорайонда кёп къалмай 48 минг адам жашарыкъды.

Быллай тийрелени планировкасын этгенде, социал инфраструктурагъа эс бурмай болмайды. «Восточныйни» кесинде ишлерик поликлиникада бир сменнге 450 адамны жумушуна къарарыкъдыла. Сабийлеге эмда ёсе келген тёлюге деп онтёрт садик бла ясли, беш а орта школ боллукъдула. Биринчилерине 3,8 минг сабий жюрюрюкдю, мектепледе уа 7,5 минг школчу окъурукъду. Школладан бирини къурулушу быйыл 28 мартда башланнганды, бошалгъан а келир жылны ахырында этилликди. Бюгюнлюкде алайда техника ишлей турады. Подряд организацияны адамлары, жерни къазып, объектни мурдорун жарашдыра турадыла.

Тийрени планировкасына кёре ол талай кварталгъа бёлюнеди, сёз ючюн, «Долина Кавказа», «Мишхидж» дегенлеге эм башхалагъа. Бюгюнлюкге быллай алты проект барды. Бирлеринде кёп къатлы юйле ишленирикдиле, бирсилеринде уа – аз фатарлы. Бир-бир кварталлада хар нелери да хазыр болгъан объектле бардыла, башхаларыны уа планировкасы энди этиле турады неда къурулуш барады.

Таймураз Ахохов айтханыча, бу проектни социал жаны бла магъаналыгъы энтта да недеди десегиз, анга къатышхан организацияла ишлерик юйлеринде талай фатарны белгиленнген багъасы бла шахарны мэриясына сатаргъа керекдиле. Анда уа аланы общежитияладан кёчюрюллюклегге неда тийишли тизмеде тургъанлагъа юлеширге дейдиле.

Быллай уллу къурулуш баргъан жерде коммунал инфраструктурагъа да аслам инвестиция этмей болмайды. Таза суу бла жалчытхан сеть-лени къурау эмда кенгертиу ишни «Элит-строй» организация бардырады. Тийишли коммуникацияланы 30,6 километри къурч эмда полиэтилен быргъыладан жарашдыраллыкъдыла. Анда дагъыда 180 къую эмда от ёчюлтюуде хайырланылгъан 165 гидрант боллукъдула. Ишле быйыл мартда башланнгандыла, келир жылны ахырына тындырылыргъа керекдиле.

Канализация сетьни узунлугъу уа кёп къалмай 21,7 километрди. Ол саулай полиэтилен быргъыладан къураллыкъды. Аны да 2023 жылда декабрьде хазыр этерге дейдиле.

Алай бла «Восточный» микрорайонда адам ырахат жашау этерча хар неда боллукъду. Ол санда социал инфраструктура, жашил тийреле, солурча жерле да.

Казбек Коков бизни республикагъа бу проект жангы болмагъанын белгилегенди: «Бу тийреде юйле ишлерге он жыл мындан алгъа окъуна план бар эди, проектлери да хазыр эди, алай онг а болмагъанды. Суу бла жалчытхан, канализация, сора дагъыда социал инфраструктура да жокъ эдиле. Миллет проектлени хайырындан а аланы къолгъа алыргъа, мадар этерге онг табылгъанды. Энди уа мында къуру юйле угъай, кенг жоллары, эркин паркы, бир затдан да кемчилик сынамай жашау этерча хар неси да боллукъду».

Республиканы Башчысы жангы микрорайонда жашарыкъланы саныны юсюнден сагъыннганда, регионда демография иги халда болгъанын белгилегенди. Жашау журтланы къурулушларын айнытыугъа, ипотеканы женгилирек алыргъа онг болурна къыралны Президенти да аслам эс бургъанын чертгенди. «Быллай проектле бизни регионнга бек магъаналыдыла. Аланы хайырындан бир ненча минг жангы ишчи жер къуралады, тийреле да айныйы барадыла», – дегенди ол.

Ызы бла Казбек Коков къурулуш организацияланы келечилери бла ушакъ этгенди, республиканы властлары алагъа эмда саулай бу сферагъа не бла да себеплик этерге хазыр болгъанларын да билдиргенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Байрам ингирле 2 бет

Школланы бошагъанлагъа алгъышла эмда саугъала

Къыралыбызны бирси шахарларында, эллериндеча, бизни республикада да бу кюнледе школланы тауусханла аттестатла алгъанлары бла байламлы къууанчлы ингирле озгъандыла.

Тарых 3 бет

Малкъар эллени араларында Лашкута кеч къуралгъанладан бирине саналады – ол 1926 жылда киргенди тизмеге. Ары дери анда Малкъар ауузуну эм Чегем тарыны къошлары болгъандыла.

Жамауат палата 4 бет

Къабарты-Малкъарны Жамауат палатасыны советини жыйылыууунда адамланы тозурагъан юйледен кёчюрюуню программасы къалай толтурулгъаны тинтилгенди.

Жаш адамлагъа жашауда тийишли жер табаргъа, фахмуларын ёсдюрюрге мадарла къураллыкъдыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Москвада уа Кремльни залында уллу концерт бардыряллыкъды. Ол Къарачай-Черкес эм Адыгея республикала бла бирге къураллыкъды. Ала да быйыл 100-жыллыкъларын белгилейдиле. Андан сора да, Зарядье эм Горький атлы парклада къууанчлы жумушла боллукъдула. «Алай бла халкъгъа КъМР-ни тарыхыны, шёндюгю жашауууну юслеринден билдирилликди», – дегенди республиканы оноучусу эмда ол туризмни айнытыугъа себеплик этеригин чертгенди.

Башламчылыкъла

Жаш тёлю министерствогъа структурала къошуу жаны бла башламчылыкъла да этилгендиле. Сёзге, спортну аскер тутушуу тюрлюлери жаны бла ара къуралыргъа боллугъу айтылгъанды. «Спортну бу тюрлюсю бла 5 мингден аслам жаш адам кюрешеди. Аны бла бирге уа ахыр жыллада 30 федерация къуралгъанды, аланы таматаларыны усталыкъларына, ишлерине соруула бардыла. Арада уа КъМР-ни Спорт министерствосуна бойсунмагъан федерацияланы ишлерин бирге тийишдирирге, тренерлени усталыкъларын сюзерге, спортчуланы араларында экстремизмге къажау ниетлени жайыу ишни бардырыргъа онг боллукъ эди», – дегенди Спортну аскер тутушуу тюрлюлерини федерациясыны башчысы Алина Ковалева.

Сёз жаш адамланы бизнесге кёллендириюню юсюнден да баргъанды. Шёндюгю болумда ёсюп келген тёлюге жашауда жетишимли болуугъа предпринимательство болушуругъун белгилеп, жангы министерствода жаш бизнесменлеге себеплик этерик структура къошаргъа кереклиси да айтылгъанды. Казбек Коков анга ыразылыгъын айтханды. «Тюздю, жууаплы адам, неда сау бёлюм окъуна керекдиле»,- дегенди ол.

Саулукъларына кёре чекленнген онглары болгъанлагъа себепликни юсюнден да айтылгъанды. Ахыр жыллада жюрек-къан тамырланы ауруулары, ол санда жаш адамланы арасында да кенг жайылгъанлары да эсгертилгенди. Аны эсге алып, Къабарты-Малкъар къырал университетде арууну профилактикасы жаны бла ара ачаргъа болушлукъ да изленнгенди. Казбек Валерьевич аны жууаплы къуллукъчула бла сюзерге айтханды.

Экзаменле

Бир къырал экзаменни юсюнден даулашла тохтамайдыла. Жаш адамла Казбек Коковну анга кёз къарамын да билирге сюйгендиле. «Сёзсюз, экзамен кенг онгла береди, жер-жерледен жаш адамла ара шахарлада вузлагъа кирирге боллукъдула. Алай экзамен битеу фахмуланы ачыкъламайды. Бирле сынауну кезиуюнде жетишимли болалмай, усталыкъдан тюнгюлюп къаладыла. Мен акъыл этгенден, жаш адамны хунерин ачыкъларча башха мадарла да болургъа тийишлидиле»,-дегенди ол.

Соруула

КъМР-ни биринчи президенти **Валерий Коков** «Восхождение к идеалам» китапны жазгъанын эсгертип, Казбек Валерьевични уа аллай мураты болгъанын бла къалгъанын, жазаргъа кёлленсе уа, анга къаллай ат берлигин да соргъандыла. «Атамы политика, жашау сынауу да уллу болгъанды, ол адамла ючюн бек къайгъыргъанды. Мен алыкъа аны даражасына жеталмагъанма. Китап жазама десем да, аныча хунерим жокъду. Ким биледи, артда аны къолгъа алсам, атына да адамлыкъ ышанланы, жашаууубуз бла байламлы шартланы чыгъарлыкъ болурма»,-деп жууаплагъанды.

Жанказийланы Самира быйыл Бир къырал экзаменде орус тилден 100 балл алгъанды. Ол а Казбек Коковдан китапланы багъаларын учуз этиуге себеплик этерин тилегенди. «Шёндю окъугъан тенглерим кёпдюле, китапха сейир уллуду. Алай аны сатып алыргъа къолдан келмейди»,-дегенди Самира. Казбек Коков бу соруууну сюзерге, мадарла излерге айтханды.

Школлада окъууну бошагъанла усталыкъны сайлауда жангылмаз ючюн не этерге керекди, деп да соргъандыла. Казбек Валерьевич сюйген иши бла кюрешген насыплы болгъанын айтханды. «Атам Валерий Мухамедович урунуу жолун колхозда башлагъанды, мен да аны ызындан барыргъа сюйгенме. Ал кезиуде эл мюлк бла кюрешгенме, халыуа чыгъаргъан заводда да ишлегенме. Аны айтханым, хар ким да бийик билим алыргъа борчлу тюйюлдю, сюйген, жюреги тартхан ишге юйренирге тийишлиди»,-деп чертгенди.

Эсинде къалгъан, бютюнда сейир этдирген китапны юсюнден да соргъандыла. Республиканы оноучусу ахыр жыллада философиягъа сейири уллу болгъанын, политикле жазгъан китапланы сюйюп окъугъанын айтханды. «Стивен Кови жазгъан «7 навыков высокоэффективного человека» китап бютюнда сейир этдиргенди»,-деп, жаш адамланы аны окъургъа чакъыргъанды.

Нальчикни женгил промышленностуну колледжини устазы, тюрлю-тюрлю конкурсланы лауреаты **Лиана Шогенова** уа Казбек Валерьевичге саугъагъа Коковланы алтын халы бла тигилген тукъум тамгъасын келтиргенди.

Тюбешиуде башха соруула да берилгендиле. Аладан бирлери бла байламлы жууаплы органлагъа буйрукъла да этилгендиле.

Ахырында Казбек Коков быллай жыйылыуланы тёрели этерге, алагъа белгили адамланы чакъырып, жаш адамла бла ушакъла къураргъа мурат болгъанын айтханды. Тюбешиу бирге суратха тюшюу бла бошалгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ЖОЛУГЪУУ

КъМР-ни Башчысы министрге борчла салгъанды

Республиканы оноучусу Казбек Коков бу кюнледе къуллукъгъа салыннган Къабарты-Малкъар Республиканы жаш тёлюню ишлери жаны бла министр Азамат Люев бла ишчи тюбешиу бардыргъанды.

Республиканы оноучусу жангы министр бла жаш тёлю политика болумну сюзгенди эм къауум борч салгъанды, ол санда узакъгъа созулмагъан кезиуде тамамланырыкъ ишлени юсюнден.

Казбек Коков Азамат Люевха жууукъ заманлада шёндюгюлю жаш тёлю инфраструктураны къурау бла байламы процессге тири къатышыргъа буюргъанды. «Республикада жаш тёлюню айнытыу жаны бла къуралгъан битеу институтла ишлейдиле эм кёрюмдюлери да бардыла. Бюгюнлюкде, къыралны къыйын кезиуюнде окъуна, Къабарты-Малкъарны жаш тёлюсю къыралыбызны айнытыргъа алланыпды, адамланы аралырында тохташдырылгъан тёрели адетлени жюрютедиле. Ол, республикада къуралгъан системаны хайырынданды, деп алай къарайма. Болсада, заман жеринде турмайды, биз аны излемлерине кёре аллай амалланы къурай барыргъа керекбиз».

Республиканы оноучусу жаш тёлюню ишлери жаны бла жангы ведомствону оноучусуна къыйматлы структураны къураргъа, бир ниетли профессионал команданы жыяргъа эм Россейни жаш тёлюню ишлери жаны бла агентствосу бла, «Россия-онгла берген къыралды» деген биригиу бла, Стратегиялы башламчылыкъланы агентствосу бла, регион министерстволаны эм муниципал къуралыуланы жаш тёлюню ишлери бла байламлы бёлюмлери бла байламлыкъланы тийишлисича тохташдырыргъа буюргъанды.

«Жаш тёлю бла ишлеуню хар бёлюмде да бардырыргъа керекди. Эл мюлкде, билим бериуде, маданиятда, спортда, бизнесде, жаш тёлюню сейирлери болгъан хар жерде. Сиз къырал власть органла бла къыйматлы ишлерге керексиз», – дегенди Казбек Коков.

Жаш тёлю бла ишлегенде миллет проектлени эм федерал программаланы чеклеринде къуралгъан майданланы, ол санда маданият юйлени, спорт объектлени, волонтёр араланы, ишлеп тургъан жаш тёлю жаны бла биригиулени хайырланыргъа керекди.

Республиканы Башчысы бюгюнлюкде хайырланмай тургъан бир санаторийни мурдорунда, анда корпоративный университет боллукъду, жаш тёлюню айнытыу жаны бла чыгъармачылыкъ ара эм жаш тёлю ресурс ара къураргъа кереклисин билдиргенди.

Казбек Коков артыкъда бек жаш тёлюню юйретиуде алагъа тёрели адетлени юсюнден билдирирге, тюз ниетлени сингдирирге, экстремизмни идеологиясына эм миллетчиликге къажау турургъа кереклисин тынгылы айтханды.

«Биз жаш тёлюге тюз ниетлени магъаналарын ангылатхан тынгылы системаны къураргъа керекбиз»,- деп чертгенди республиканы оноучусу.

Башчы жангы министрге жуукъ беш жылгъа жаш тёлю политика жаны бла битеу хар нени да эсге алып, комплексли республикалы программаны жарашдырыргъа буюргъанды. Ол прогрмма салыннган борчланы тамамларгъа, муратлагъа жетер кёрюмдюлени эм бардырылгъан ишге белгилени кёргюзтюрге керекди. «Борчла эм муратла белгилидиле, чырмаусуз эм чайкъалмагъанлай ишге кириширге керекди. Бизни жаныбыздан не керек эсе да, болушлукъ берилликди», - дегенди Казбек Коков жангы министр бла тюбешиуню ахырында.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Парламентлени араларында байламлыкъланы кючлей

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Регионланы парламентлерини араларында келишимле РФ-ни Федерал Жыйылыууна законодательный башламчылыкъланы кёргюзтюуде магъаналы болгъанлары да белгиленнгенди.

Жолоучулукъну чеклеринде уа Мариинский дворецде Къабарты-Малкъарны 100-жыллыгъына аталгъан кёрмюч къуралгъанды. Аны бла шагъырейленнгенден сора, Александр Бельский культура энчиликлени сакълауну магъаналылыгъын белгилегенди:

- Биз бирге ишлеуню юсюнден келишимге къол шёндю салгъанбыз, алай аны болумларын жашауда толтуруп башлагъанбыз. Бу кёрмюч да анга шагъатлыкъ этеди. Ол Кавказны инжисине саналгъан республиканы юсюнден толу хапар билирге онг береди эмда ары барыргъа кёллендиреди,-дегенди ол.

Татьяна Егорова уа былай айтханды:

- Биз Петербург бла Къабарты-Малкъарны араларында байламлыкъланы кючлерге, кенгертирге итинебиз. Ол а эки регионну да инсанларына хайыр келтирмей къоярыкъ тюйюлдю. Бу кёрмюч а жетишимлерибизни ачыкъларгъа, аны бла бирге байламлыкъланы тарыхын кёргюзтюрге онг бергенди.

Кёрмючге уа 60 сурат киргенди, ала регионну айныу жолуну юсюнден хапарлагъандыла. Аны бла бирге Къабарты-Малкъарны айбат жерлерини юслеринден видео да кёргюзтюлгенди.

Санкт-Петербургну Законла чыгъарыучу жыйылыууну пресс-службасыны материалларына кёре хазырланнганды.

БАЙРАМ ИНГИРЛЕ

Къыралыбызны бирси шахарларында, эллериндеча, бизни республикада да бу кюнледе школланы тауусханла аттестатла алгъанлары бла байламлы къууанчлы ингирле озгъандыла. «Кюн шахар» сабий чыгъармачылыкъ академияны хунерлилеге лицейни бошагъанланы быллай байламлары уа байрым кюнде Нальчикде Сабийлени эмда жаш тёлюню чыгъармачылыкъларыны юйюнде бардырылгъанды. Аны хурметли къонакълары уа КъМР-ни жарыкъландырыу эмда илму жаны бла министри Анзор Езаов, спорт министри Ислам Хасанов, КъМКъУ-ну ректоратында усталыкъ сайлау жаны бла советник Аксана Карашева болгъандыла.

Школланы бошагъанлагъа алгъышла эмда саугъала

Ата-аналаны, сабийлени, устазланы да алгъышлай, сагъынылгъан лицейни башчысы Жаппуланы Тамара, быйыл алада быллай къууанчлы ингир бешинчи кере бардырылгъанын эсгертгенди. Коллективни баш борчу не жаны бла да хурметге тийишли инсанланы окъутуу бла юйретиу болгъанын чертгенди.

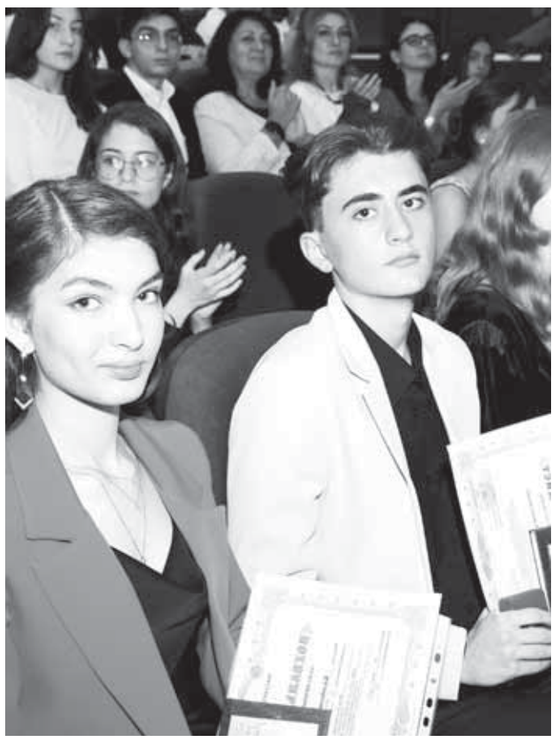

Анча жылны ичинде бу окъуу махкемени 213 жаш бла къыз тауусханды. Ала бюгюнлюкде къыралыбызны жер-жерлеринде белгили, айырмалы вузларыны студентлеридиле. Лицейге уа аны окъуучулары, аланы жетишимлери, мында алгъан билимлерини даражалары ючюн дайым да ыспас, ыразылыкъ къагъытла келгенлей турадыла.

Бу жол а «Кюн шахарны» хунерлилеге лицейин 46 сабий бошагъанды. Аладан жыйырма бла бир адам а алтын майдалгъа тийишли болгъандыла. Айырмалы окъуучуланы санында уа Жаболаны Аслан, Зумакъулланы Саида. Хурталаны Лейла да бардыла.

Аслан орус тилден ЕГЭ-де 96 балл алгъанын да белгилерчады. Андан сора да, ол жыл сайын да къыралны окъууда жетишимли болгъан выпускниклерине аталып, Санкт-Петербургда бардырылыучу «Алые паруса» байрамгъа чакъырылгъанды.

Саулай алып айтханда, майдалгъа тийишлилени арасында орус тилден сынауну токъсандан аслам баллгъа жазгъанла сегизеулендиле. Алай бла, орта эсепге къарагъанда, лицейчиледе бу предметден ол 74 баллгъа жетгенди. Эсигизге салайыкъ, майдал алыр ючюн экзаменни 70-ден азгъа берирге жарамайды. Лицейни жаланда «бешлеге» тауусханларына шагъатлыкъ этген аттестатланы уа (майдалсыз) алтаулан алгъандыла.

Анзор Клишбиевич выпускниклени, алагъа къыйын салгъан ата-аналаны, устазланы барысын да бийик кёрюмдюлери бла алгъышлай, мындан арысында жангы жетишимле тежегенди. Министр ведомствону сыйлы грамоталары бла бир къауум педагогну саугъалагъанды, математикадан окъутхан Айшалаты Кязим Мухадинович да аланы санындады.

Ол кюн дагъыда жашланы бла къызланы байрамлары бла сагъынылгъан академияны директору Мурат Хамидбиевич Арипшев да алгъышлагъанды. Ол ала ючюн ёхтемленнгенин, мындан арысында да алгъан билимлерине къоша, республиканы, къыралны да атын иги бла айтдыргъан адамла болурларына ышаннганын билдиргенди.

Белгилегенибизча, быллай ингирле эллерибизде да озгъандыла. Сёз ючюн, Бабугентни битеулю билим берген школун быйыл жыйырма сабий тауусханды. Аланы алгъышларгъа уа Черек районну билим бериу управлениясыны башчысы Бёзюланы Ахмат бла ол управлениянны бёлюмюню таматасы Эфендиланы Залина келгендиле.

Мектепни «бешлеге» тауусуп, айырмалы аттестатра – тийишли болгъандыла. Къызчыкъланы орус тилден алгъан баллары бийикдиле.

Алия уа ана тилден республика даражалы олимпиадада призёр да болгъанды. Устазы Жанатайланы Лейла Адил-Гериевнады.

Зольск районда да ахшы тёре барды – эллени барысында да майдал алгъан сабийлеге районну администрациясында энчи байрам къурап, анда эсде къаллыкъ саугъала бла къуандырадыла. Аланы район администрацияны башчысы къуллугъун толтургъан Руслан Гятов, бирсиле да алгъышлагъандыла.

Жангы Малкъарда уа бу жол орта школну тауусханларына шагъатлыкъ этген аттестатланы жетеулен алгъандыла. Жаланда «бешлеге» уа эки къызчыкъ – Байсолтанланы Амина бла Элеккуланы Танзиля бошагъандыла мектепни. Аланы уа байрамлары бла директор Асият Ахматовна Усубековадан сора да, Терк районну билим бериу управлениясыны келечиси Марьяна Августиновна Орсаева, эл администрацияны башчысы Чепкенчиланы Нуриддин Магомедович, бирсиле да алгъышлап, саулукъ-эсенлик, жетишимле да тежегендиле.

Эсгерте кетейик, алыкъа бир-бир экзаменлени эсеплери регионда белгили болмагъаны себепли сабийлени къауумунда бийик кёрюмдюлени сакълап тургъанла да бардыла, аланы араларында майдал алыргъа боллукъла да бардыла.

Къалай-алай эсе да, биз республиканы быйылгъы выпускниклерини барысын да алгъышлайбыз. Битеу да школланы юслеринден жазар амалыбыз жокъ эсе да, жашланы-къызланы жетишимлерине аланы кеслери тенгли бир къууанабыз. Аллай жаш тёлюбюз болгъан къадарда тамблагъы жашауну тутхучлу, айныулу болуруна да ышанабыз.

ТРАМЛАНЫ Зухура.

СУРАТДА(башында): Глашланы Русланны Ислам Хасанов алгъышлайды.

Суратланы **Артур ЕЛКАНОВ** алгъанды.

Правительство

Экономика, маданият, туризм проектле сюзюлгендиле

КъМР-ни премьер-министри Мусукланы Алий республиканы Правительствосуну кезиулю кенгешин бардыргъанды. Аны ишине регионну Парламентини, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны, министерстволаны, ведомстволаны эм муниципалитетлени келечилери къатышхандыла.

Бу жол онеки бегимни проекти сюзюлгенди. Бек алгъа КъМР-ни экономиканы айнытыу министри **Рахайланы Борис** республиканы толтуруучу органлары кеслерини ишлеринде федерал информациялы регистрге кёчерге керек боллукъларыны юсюнден айтханды.

Ол регистрде РФ-ни инсанларыны (ол санда тышында тургъанланы) эмда бизни къыралда жашагъан тыш къыраллыланы юслеринден шартла жыйыладыла. Ол санда инсанны: кесини эмда атасыны аты, тукъуму, къачан туугъаны, къачан ауушханы, паспортуну, СНИЛС-ини, ОМС полисини номерлери, ИНН, аскер эсепге тюшгени, къаллай билими болгъаны, иш бла жалчытхан службадан аны юсюнден информация, атаанасыны эмда сабийлерини юслеринден билдириу, къырал жумушланы порталында бёлюмю.

Министр айтханнга кёре, бу ишни федерал налог служба тамамларыкъды. Регистрге толусунлай кёчерге 2025 жылны ахырына дери заман бериледи. Андан сора уа толтуруучу власть органла ишлеринде адамланы юслеринден шартланы ма андан алып хайырланыргъа борчлу этилликдиле.

Рахайланы Борис дагъыда административ тыйгъычланы азайтыу, къырал эм муниципал жумушланы качестволарын бирге тийишдириу жаны бла комиссияны къауумун эмда аны ишин тюрлендириюню юсюнден къысха айтханды.

Эл мюлк министрни къуллугъун толтургъан **Вадахов Тимур** республиканы бюджетинден субсидияла бериюню жорукъларыны талайына тюрлениуле кийирилгенлерин билдиргенди. Сёз мында ун чыгъарыучуланы, ётмек бишириучюлени эмда инвестициялы кредитле бла займла алгъанланы онгдуруну юсюнден барады. Бюджетден берилген ахчагъа ала ол ишледе этген къоранчларыны бир кесегин жабаргъа боллукъдула.

Россейде финанс организацияладан эмда хайырланыучуланы кооперативлеринден алыннган кредитлени бир кесегин къайтарыргъа себеплик этген программаны уа тыяргъа оноу этилгенин билдиргенди Вадахов. Аны айтханына кёре, ол ишни бюгюнлюкде хайыры жокъду. Бир жаны бла ол алайды, экинчи сылтау а – анга ахча бериу тохтатылгъанды.

КъМР-ни Башчысыны театр искусство жаны бла грантларын аллыкъ театрланы саны юч эди да, энди тёрт болгъанды. Аны юсюнден КъМР-ни культура министри **Мухадин Кумахов** айтханды. Дагъыда ол къурулуш материалланы эмда жангыртыу ишледе хайырланылгъан оборудованияны багъалары кётюрюлгенлери ючюн, РФ-ни Правительствосуну Резерв фондундан 9,746 миллион сом бёлюннгенин да билдиргенди. Бу ахча Нальчикде Гитче къараучуну театрыны ремонтуна къоратыллыкъды.

Министр айтханыча, «Моя провинция» Битеуросей фестивальны чеклеринде телефильмлени эмда бериулени 23-чю Битеуроссей оюнларын Нальчикде бардырыргъа оноу этилгенди. Ол кеси да республика 100-жыллыгъын белгилеген кезиуде ётерикди.

Культура министерство хазырлагъан энтта да бир проектге кёре, сабий чыгъармачылыкъ школланы жангыртыу эмда алагъа тынгылы ремонт этиу программагъа тюрлениуле кийирилгендиле.

Республиканы Правительствосуну арт кезиуде бардырылгъан жыйылыуларында Донбассда энчи аскер операциягъа къатышып жаралы болгъан жерлешлерибизни онгдуруу юсюнден айтылмай хазна къалмайды. Бу жол да КъМР-ни урунуу эмда социал къоруулау министри **Асанланы Алим** аны бла байламлы юч бегимни проектлерин туура этгенди.

Ахырында КъМР-ни туризм эм курортла министри **Мурат Шогенцуков** Къабарты-Малкъарда туризмни айнытыугъа субсидияла бериюню юсюнден хапарлагъанды. Ол билдиргенича, РФ-ни тийишли къырал программасыны чеклеринде 254,55 миллион сом бёлюннгенди. Ол санда туризмни айнытыу жаны бла жамауат башламчылыкълагъа себеплик этерге – 62 миллион сом, модуль кемпингле эмда автокемпингле къураугъа – 84 миллион сом берилгенди. Туризм сферада инфраструктураны айнытыугъа уа къырал 108,5 миллион сом бёлгенди.

Республика кеси да аланы барына 2,57 миллион сом къошарыкъды. Ол ишлеге энчи предпринимательле эмда предприятияла бла организацияла да къошулургъа боллукъдула, - дегенди министр.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Ушакъ

«Тюрлениуле эллилеге таплыкъгъа этиледиле»

Бюгюннгю ушагъыбыз Лашкутаны жер-жерли администрациясыны таматасы Малкъарланы Элдар бла барады.

– Элдар, элде ненча юйюр, ненча адам жашайдыла?

– Юйюрлени саны жюз алтмышды. Алада сегиз жюз бла жетмиш адам барды.

– Ала не бла кюрешедиле бусагъатда?

– Мында жаланда администрация, школ, маданият юй, анга кёре бир къауум ишчи жер барды. Къалгъанланы кёбюсю жерчилик, малчылыкъ бла кюрешедиле. Андамында хайыр этерге кетгенле да кёпдюле.

– Маданият юй дегенлей, аны къайгъысын ким кёргенди? Ненча адам сыйынырчады аны залына?

– Ол эки жюз адамгъа деп «Единая Россия» партияны программасы бла ишленнгенди. Бек ариуду, тынгылыды. Сабийлеге ала не жаны бла да айнырча эс бёлюнеди. Библиотекасы, тепсеген, жырлагъан кружоклары да бардыла. Нальчикден «Балкария» ансамбльде тепсегенле келип, эки жыл юйретип тургъандыла. Пандемиядан бери кесибизникиле кюрешедиле.

– Эл газ бла толусунлай жалчытылгъанмыды?

– Хау. Ол жаны бла КъМР-ни биринчи президенти Валерий Коковну заманында, ахча да тынгылы бёлюнюп, хар не тамам этилгенди.

– Суу бла уа къалайсыз?

– Аны толу жюз процент эталмагъанбыз, алай ол ишле да барадыла. Ол жаны бла жарсыу жокъду. Озгъан жыл юч километр бла жарым суу быргъыланы алышындыргъанбыз. Келлик жылгъа эки километр алышыргъады муратыбыз. Проектибиз хазырды.

– Ол затха ахча ким бёледи?

– Бар этилген жумушла къырал программала бла этиледиле. Республика да чыгъарады юлюшюбюзню.

– Бюгюн школда ненча сабий окъуйду?

– Школгъа бла сабий садха жюз бла жыйырма сабий жюрюйдюле. Быйыл беш жаш бла къыз атланадыла жашау жолгъа.

– Окъургъа келликлени саны уа белгилимиди?

– Аланы къаллай бир боллукъларын толу айталмам, алай кёб а болмазла. Элде юйюр къураргъа ашыкъмагъан жаш адамла кёпдюле, жарсыугъа.

– Спорт жаны бла уа къалайды?

– Жашла бокс бла кюрешгенли онбеш жыл окъуна болады. Алгъа школда спорт залда жарау этгендиле. Бусагъатлада уа, сау болсун, Жанхотияда бир къабартылы кесини залына чакъыргъанды да, ары жюрюйдюле. Къайдан да жетишимли болуп къайтадыла.

– Элни тёгереги эрттеги ызладан толуду дейдиле. Район музейде былайлада Жаппуланы Магомет тапхан таш балта турады. Кесигизни музейигиз а бармыды?

– Бек керекди, алай жокъду. Борчаланы Мадина маданият юйде ол ишни болдурургъа деп тура эди. Артда Москвагъа кетди да, иш да болмады.

– Аллында сагъыннганса аны. Тышына кетгенле кёпмюдюле?

– Бардыла. Хар къайдача, иш тапмагъанла да, мында онеки-онюч минг сом алып ишлегенден эсе, башха жерде хайыр этерге, баш тутаргъа тынчды деп кетгенле да аз тюйюлдюле.

– Элде жолланы игиликлерине кёпле сукъланырчады.

– Орта жолгъа 2018-2019 жылда жангы асфальт салгъанбыз. Не да эллилеге таплыкъгъа этиледи. Социал жаны бла жумушла бошалмайдыла. Энди бир спорт зал ишлеялсакъ, олду муратыбыз. Адамлагъа таплыкъгъа ишлеген фельдшер-акушер пункт, межгит, почта да бардыла.

Ушакъны **МУСУКАЛАНЫ Сакинат** бардыргъанды.

Къол устала

«Ташла тынгылаукъ болгъанлыкъгъа, биз билмеген кёп затны сакълайдыла»

Журналист жолла кёп сейир затла бла тюбешдиредиле. Бу жол да алай болгъанды. «Заман» газетни ишчилери Османланы Хыйса, Шауаланы Разият бла мен, бирге Бахсан ауузуна бара, Жанхотияда тохтайбыз. Анда сейир адам жашайды – таш устасы Жабелланы Шамил.

Жарыкъ мангылайлы, жылы сёзлю Шамил бизни сейирсиндирир ючюн къалмагъанды. Ол ташланы жарып, аланы орталарында букъдурулуп тургъан тасха суратларын туура этеди, ала бла гитче тепсилени, столланы, къабыргъагъа тагъарча суратланы жасайды. Ташны ичинде ариулукъну эслеп, аны башхала да кёрюрча этген сыйлы жумушну тындырады. Ол бизни бла ушакъ да бардыргъанды.

– Шамил, окъуп, билим алгъан усталыгъынг неди?

– Аллай билим алмагъанма. Тюрлю-тюрлю жерледе ишлей келгенме, къурулушчу, сюрюючю, фермер да болгъанма, ташланы тасхаларын билгинчи.

– Сора сен бу таш усталыкъ бла кюрешгенли къаллай бир болады? Къалай бла юйреннгенсе? Бу жолгъа къалай тюзелгенсе?

– Бир онжети жыл чакълы мындан алда, бируу ишлейме деп, суу жагъагъа таш жыяргъа баргъанымлай, бир эки жарылгъан таш тюшген эди аллыма. Аны ичинде тёгерек ызлыкълы сураты сейирсиндирип, алай башлагъанма. Башхалада уа андан да сейир – жулдузла, чокъуракъла, тенгиз жаныуарла, чабакъла... Ма аллай тасхала бугъунупдула ташлада. Бирини сураты бирсиникине чыртда ушамайды.

– Тенгиз жаныуарла уа былайлагъа къайдан чыкъгъандыла?

– Аллай соруула менде да туугъан эдиле ол заманда: къайдан чыкъгъандыла былайлада, Минги тауну тийресинде, таш ичине жаныуар суратла, ала бери къалай тюшгендиле деп. Сорур адам тапмай, адабиятда излегенме алагъа жууап. Ол таш болгъан затла мезозой ёмюрден къалгъанларын да андан билгенме. Энди уа иймейди ол тартыныу. Алимле (энчи – КъМКъУ-ну преподаватели Хатухов Аубекир) айтханнга кёре, былайы алда болгъанды Гондвана эм Лавразия континентлени араларында долай (океан), Тетис деп. Кавказ таула уа айрыкамчыкълача эдиле.

– Ол Шош океаннга къошулгъанды дейдиле. Сора анданмы къалгъандыла бу ызла?

– Хау. Ма бу мюйюз, чокъуракъ суратлы ташла аммонитледиле. Быллай ташла берекет, насып келтиредиле дейдиле. Ма была уа – тюрлю-тюрлю къамажакъла, жюзаякъла, тенгиз кирпиле, жулдузла, башха эрттеден ёсген хансла букъгъанла – триболитледиле. Септарийле – таш макъа не дракон суратлы, тамыр ызлы ташладыла. Бу жаныуарла миллион жылла мындан алда динозаврла бла бир заманда жашагъандыла дейдиле алимле.

– Ала уллу, гитче ташлада да тюбеймидиле?

– Анда, анда да боладыла. Бир-бир триболитлени (жюзаякъланы неда чабакъланы...) узунлукълары метрге окъуна жетеди.

– Быллай ташланы къайда табаса?

– Тёрт-Къол деп жер барды, андан, дагъыда битеу тёгеректе ташыйма. Кёнделенде туугъанма. Анда Ажокъа къолдан да келтиреме. Къанжолда, Тызылда, Бахсан ауузунда да ала кёпдюле. Аякъ тюбюбюздедиле. Бирде сабийле жыйып да келтиредиле.

– Шамил, биз кёрген ариу затла санга хайыр келтиремидиле?

– Бай этедиле деп айталмайма, кесигиз кёресиз. Баш тутаргъа керекди да, аланы цементни, желимни хайыры бла кёзге ариу кёрюнюрча тизип, сыйдамлап, адамла сюйюп алырча затла эте юйреннгенме. Бу ишде къыйынынгдан сора да, техника жаны бла кёп къоранч этерге тюшеди. Алай сюйген сейир ишинг бла кюрешгенден уллу насып къайда?

– Быллай столну артына олтурсанг, ариулугъуна къарап къууанггандан сора да, узакъ къалыубалагъа къарап, эрттеги, ол уллу гургунла учуп айланнган дунияны кёргенча боласа. Бу ишде сохталарынг а бармыдыла?

– Жюрюйдюле жашчыкъла. Эгечден туугъанланы да юйретеме.

– Ташланы жашырынлыкъларын ачып бошадым деп келемиди эсинге?

– Угъай, ала, тынгылаукъ болгъанлыкъгъа, биз билмеген кёп зат сакълайдыла – адам улуну миллион жылла бла саналгъан тарыхын. Аны бла сейирдиле.

Ушакъны **БАЛАЛАНЫ Сакинат** бардыргъанды.

ТАРЫХ

Лашкутаны айныу жолу

Малкъар эллени аралырында Лашкута кеч къуралгъанладан бирине саналады – ол 1926 жылда киргенди тизмеге. Ары дери анда Малкъар ауузуну эм Чегем тарыны къошлары болгъандыла. Ол жерде Бахсан сууну боюнунда Орусбийланы жау-бишлакъ заводларыны ызы бюгюн да турады. 1880 жылда мал ауруу жайылып, аланы сауулгъан маллары къырылгъанда, анда иш тохтагъанды.

ХХ ёмюрню аллында уа Орусбийлары ол жерни, заводну да Мамашлагъа сатхандыла. Сора алайда эл къурала башлагъанды. Малкъар тарындан барып, анда тохтап къалгъанла аз тюйюлдюле: Асанлары, Атабийлары, Аккылары, Бийнёгерлары, Жангуланлары, Жангоразлары, Зашалары, Зокалары, Мечукъалары, Насталары, Муртазлары эм башхала. Бюгюн да элни тёбен жартысында ол тукъумладан адамла жашайдыла. Бирси лашкутачыла уа асламысында бахсанчыладыла: Ахматлары, Борчалары, Геккилары, Гулийлары, Жаппулары, Къартлыкълары, Курданлары, Сотталары, Тиллары, Ёзденлары... Чегем аууздан да бардыла мында: Акъайлары, Къаракъызлары, Къалабеклары, Малкъарлары эм башхала.

Лашкутаны аты эл деп къагъытха жыйырманчы ёмюрню ал жылларында тюшгенди. 1925 жылда 6 июльда жазылгъанды деп белгиленнген документде анда жашарыкъ юйюрлеге жер юлюшле бёлюрге Лашкутагъа жер ёнчелеучю келгенди деп айтылады.

1926 жылны ахырында уа Малкъар округда эл советле айырыуну юсюнден къагъытда Лашкутаны бла Къочхар-Ташны бир этип, Кёнделенни Эл советине къошаргъа оноу этилгенди. Артдаракъ Лашкутада энчи Эл совет айырылгъанды. Аны биринчи председатели Къалабекланы Къаплан болгъанды.

Элде ма ол башында сагъынылгъан Мамашланы къошлары болгъан жерде жюзден артыкъ уллу мал сыйыннган къошу бла «Малкъар племхоз» (артда – племсовхоз), элчик, электростанция окъуна къуралгъандыла.

Мюлкню биринчи директору аз заманнга Смирнов деп, орус адам болгъанды. Ызы бла – Зокаланы Тейип. Эки жылдан анга таматалыкъ Мусукаланы Батокъа этип башлагъанды. Племсовхоз Москвагъа бойсуннганды. Уллу Ата журт урушха дери жылланы ичинде аны ишчилери ара шахаргъа эл мюлк жетишимлени кёрмючлерине барып, саугъала алып тургъандыла. Артда племсовхозну Аман-Къабакъгъа (Бедикге) кёчюргендиле.

1931 жылда Лашкутада Виноградов атлы колхоз къуралгъанды. Аны къураугъа тири къатышханла Малкъарланы Хусей бла Тамаланы Магомет болгъандыла.

Озгъан ёмюрню отузунчу жылларында Лашкутада биринчи школ ачханларында, аны директору Улакъланы Зейтун, ызы бла Мирзоланы Исхакъ болгъандыла.

Уллу Ата журт урушха элден алтмыш юч адам къатышхандыла. Аладан къыркъ бешиси къайтмагъанды.

Малкъар халкъ сюргюнде болгъан жыллада элни атына Заречное деп аталгъанды. Таулула ата журтларына къайтхандан сора аны эски аты артха къайтханды. 1960 жылда мюлкню атына Элбрус совхоз деп аталгъанды. Ол 1990 жылгъа дери ишлегенди. Тюрлю-тюрлю жыллада аны таматалары Мусукаланы Исмайыл, Ахматланы Дауут, Черкесланы Георгий, Батырбийланы Борис, Мирзоланы Магомет, Малкъарланы Магомет болгъандыла.

Лашкута деген сёзню «Таш хура» дегенден жаратылгъан сунадыла бир-бир алимле.

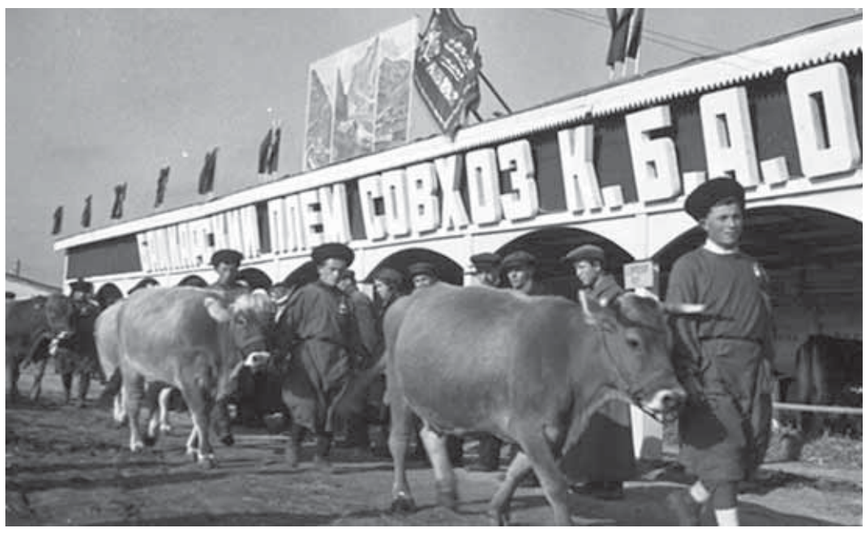

Белгили адамлары

Геккиланы Далхатны жашы Заур – жамауат къуллукъчу, РФ-ни Къырал Думасыны депутаты

Гемуланы Масхудну къызы Малкъарланы Галина – КъМР-ни сыйлы устазы

Жаппуланы Мажитни жашы Магомет – Россейни сыйлы тренери, КъМР-ни физкультура эм спорт жаны бла сыйлы ишчиси

Зокаланы Хаджи-Мырзаны жашы Къонакъбий – Къызыл Жулдузну, Урушну Къызыл Байрагъыны эмда Ата журт урушну орденлери бла саугъаланнганды

Курданланы Абуканы жашы Хусей – медицина илмуланы доктору, РФ-ни илмусуну сыйлы къуллукъчусу

Къартлыкъланы Жамарайны жашы Ражаб – КъМАССР-ни сыйлы устазы, РСФСР-ни школуну сыйлы устазы

Къартлыкъланы Хызырны жашы Музафар– СССР-ни спорт устасы, КъМАССР-ни, РСФСР-ни эм СССР-ни биринчилигинде боксдан чемпион

Малкъарланы Далхатны жашы Тахир – КъМР-ни курорт эм туризм министри (2002– 2006 жж.), Элбрус районну жер-жерли администрациясыны таматасы (2000-2002 жж.) болуп тургъанды

Малкъарланы Манафны къызы Атаккуланы Нуржан – КъМР-ни билим бериуде сыйлы къуллукъчусу

Малкъарланы Хусейни жашы Ахмат – КъМР-ни сыйлы врачы

Малкъондуланы Ахматны жашы Юсуф – химия илмуланы доктору, профессор

Мечукъаланы Маштайны жашы Азрет – КъМАССР-ни саулукъ сакълауда отличниги, медицина илмуланы кандидаты,

Сабанчыланы Хажи-Османны жашы Халим – КъМР-ни сыйлы врачы

Сотталаны Омарны жашы Барисбий – КъМР-ни халкъгъа билим бериуде сыйлы къуллукъчусу

Сотталаны Хаждауутну жашы Къаншау – КъМР-ни халкъ артисти

Сотталаны Хажи-Мусаны жашы Адилгерий – халкъ жигити, филология илмуланы кандидаты, сюргюнден къайтхан жыллада Къабарты-Малкъарны маданият министрини орунбасары

Сотталаны Юсюпню къызы Тебердиланы Галина – КъМР-ни школуну сыйлы устазы

Тамаланы Шакъманны жашы Исмайыл – эл мюлк илмуланы доктору, профессор, РФ-ни бийик билим бериуде сыйлы къуллукъчусу

Тилланы Илиясны жашы Хабибуллах – КъМР-ни сыйлы врачы.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

САУЛУКЪ

«Коронавирус бла кюрешни унуталлыкъ тюйюлме»

Элбрус районну ара больницасыны баш врачыны поликлиника иш жаны бла орунбасары Тилланы Айшат саулукъ сакълау бла къадарын байлап, жамауатха болушлугъун аямай келгенли энди отуз жылдан да атлагъанды. Сайлауна кертичилей къала, саусузлагъа не жаны бла да онг тапдыргъаны ючюн а сагъынылгъан районну администрациясыны, КъМР-ни эмда РФ-ни Саулукъ сакълау министерстволарыны Сыйлы грамоталары, борчун да тынгылы тамамламай къоймагъанды.

Бу кезиуню юсюнден айта, Айшат кеси уа районну администрациясы улоу бла, Саулукъ сакълау министерство да дарманла, тестле, битеу да керекли затла бла жалчытып тургъанларын чертеди. Тырнауузшахарны бла районну бойсунууунда болгъан эллени поликлиникаларыны врачлары, фельдшерлери, медсестралары, водительлери болсун, биригип, иш тийишли халда ыразылыкъ къагъытлары бла да дайым белгиленнгенлей келеди. 2019 жылда уа анга «РФ-ни Саулукъ сакълауну отличниги» деген даражалы ат берилгенди. Аны биргесине ишлегенле, бютюнда бег а аллына болушлугъун, себеплик этерин излеп келгенле, ол шартха жюрекден къууана, огъурлу, жумушун да тынгылы билген тиширыугъа алгъышларын айтхандыла.

Алгъадан чертсек, Айшат Илиясовна бюгюнлюкде къагъыт иш бла бегирек кюрешгенча кёрюннгенликге, ауругъанлагъа бакъгъан практикасын бир заманда да къоймагъанды. Ол бусагъатда да больницаны инфекция бёлюмюнде саусузлагъа къарагъанлай турады.

Айхай да, шёндюгю врачланы хар бирини да къадарына пандемияны кючлю кезиуюнде вирус бла къаты кюреш бардыргъан кезиулери энчилей къаллыгъы сёзсюздю. Аны алайлыгъын ол кеси арсарсыз черте, бу къужур ауруу энди къайтмасын деп тилек этеди.

Тилланы къызлары коронавирусдан кеси эки кере да ауругъанды. Аны себепли жаланда кёзю бла кёрюп, къулагъы бла эшитип угъай, вирусну адамны саулугъуна къаллай заран салгъанын толусунлай сынап, аны болушлугъу кереклилеге не мадар да этип, ол аланы аллында адамлыкъ, профессионал къуралгъанын, бардырылгъанын да белгилейди. «Кертиди, отуз жылны ичинде кёп затны сынаргъа тюшгенди иш бла байламлы. Алай эсе да, коронавирус бла кюрешни уа бир заманда да унуталлыкъ тюйюлме», - дейди.

Ол хар саусузну юйюне барыргъа керек болса, ары барып, кёрюп, ауруугъа къалай багъаргъа тийишлисин а анга къарагъан врачлагъа, фельдшерлеге ангылатады. Халлары къыйыннга кете башлагъанланы уа госпитальлагъа салыуну мычымай тамамлагъанды.

Аны инсанлыкъ, усталыкъ ышанларын коллегалары да чертедиле. Жамауат абызырап тургъанда биргесине ишлегенлеге, бирсилеге да кёл этдиргенин айтадыла.

- Ишекли болгъан затыбызны Айшат Илиясовнадан, кече-кюн демей, соруп тургъанбыз, бюгюнлюкде да алай. Ол ишине толусунлай кёлю, жюреги бла берилген адамды. Низамгъа неден да къатыды. Аны бойсунууунда болгъан эл поликлиникаланы, амбулаторияланы ишлерине дайым къайгъырады, тынгысыз затны тамамламай къоймайды, саусуз болса, аны жокъларгъа ашыгъады, жетишмеген затыбыз бармыды деп, соргъанлай турады,- дейдиле Лашкута элни фельдшери Мечукъаланы Лариса бла Бедикден Чеченланы Фатима (фельдшер), Огъары Бахсандан Хаджиланы Рита (фельдшер).

Къабарты-Малкъарны Экономика министерствосуну башламчылыгъы бла 2010 жылда «Управление жаны бла кадрланы хазырлау» деген программа жашауда бардырылгъанды. Сагъынылгъан программа бла Москвада РФ-ни Правительствосуну бойсунууунда болгъан Эл мюлк институтда «саулукъ сакълауну менеджери» деген ызда билимин ёсдюрюрге бизни бюгюннгю жигитибиз тийишли кёрюлгенди. Анда бир жылны ичинде билимин ёсдюрюп, «Район больницаны болумларында хакъ тёленнген жумушланы хайырланыу» деген темагъа диплом ишин да «бешге» къоруулайды, «къызыл» диплом да алады.

Айшат атасы Илиясны уллу юйюрюнде Лашкутада ёсгенди. Юйюрде тогъуз сабий болгъандыла. Аланы уа адеплиле, ариу къылыкълыла болургъа юйретгенлеринден сора да, ишде чыныгъыргъа, къолгъа алгъан жумушларын тынгылы тамамларгъа тюшюндюргендиле. Къатындагъылагъа болушлукъ эте билирге кереклисин ангылатхандыла.

Юйюр тамата «Эльбрусский» совхозда ветеринар болуп кёп жылланы бет жарыкълы урунгъанды. Аны кёре, андан юлгю ала, юйюрде медицинаны Айшатдан сора да къарындашы Хабибуллах (бюгюнлюкде районну баш врачы) да сайлагъанды. Ала экиси да иш бла байламлы дайым да кенгешгенлей, бири бирини оюмун соргъанлай турадыла.

Туудукълада да бардыла бу жолну ызлагъанла. Сёз ючюн, Къудайланы Джамиля Республикалы больницада профпатологду, Байзуллаланы Мариям а медицина-социал экспертизаны бардыргъан жерде ишлейди. Дагъыда ючеулен а бу жаны бла студентледиле. Къайсы усталыкъда да тёлюлени байламлыгъы болса уа – ол ышан юйюрде юйретиуню, бири башхасындан юлгю алыуну да ачыкълайды.

Кимге да жангы ишлеп башлагъан кезиуюнде коллективге ийлешген, анда келишип къалгъан тынч болмайды. Университетибизни тауусуп, Республикалы больницаны терапия бёлюмюне келгенинде, анга хар неге да тюшюнюрге юйретген врач Лидия Мухабовна Эфендиевагъа ыразылыгъын да билдиреди. Адамны урунуу жолунда аны эм алгъа къаллай специалистге эмда инсаннга тюбегени да жашауну бир жоругъуча болгъанына ийнанады.

Огъарыда сагъыннганбыз, Айшат Илиясовнаны инфекциялы аурууладан къыйналгъанлагъа бакъгъан практикасын бир заманда да къоймагъанын. Ол бу бёлюмню таматасы болуп да тургъанды. Районну ара больницасыны баш врачыны багъыу иш жаны бла орунбасары, ара поликлиникасына таматалыкъ этген кезиулеринде да. «Эрттенликде-эртте келеме, ингирликде уа кеч кетеме. Ишимден башха жашауда бир башха жумуш эте билеме деп айталлыкъ тюйюлме», - деп ышарады кеси уа.

Бош заманы артыкъ кёп болмаса да, аллай кезиуледе ол туугъан элин, ата-ана юйюн жокъларгъа ашыгъады. Медицина бла байламлы журналладан, китапладан сора уа тарых магъаналы изданияланы жаратады. Табийгъатны уа адамны «шуёхуна» санайды. Неден да бег а ол уллу юйюрню ёсюп келген тёлюсюнде жамауатны саулугъуна сагъайырыкъ, къайгъырлыкъ да адамла болгъанларына къууанады.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Хурметлеу

Сабийлени окъутууда уллу жууаплылыкъны сезеди

Устазны не заманда да баш борчу келлик жашауну адамларын окъутуу, юйретиудю. Ахшы педагог жарыкълыкъны сюйген инсанды. Ол огъурлуду, халалды, тюзлюкню сюеди. Аны тили байды, шатыкды. Ол терен билимлиди. Сабийле аны бла сейирсинип ушакъ этедиле, кенгешедиле. Ол алагъа къайгъырады, жарсыуларына къулакъ салып, кёл этдиреди. Нёгерлик эте биледи, жакъчылары болады. Адеплиликни, кертичиликни, жууаплылыкъны юлгюсюдю.

Айхай да, хар устаз да бу ышанлагъа итинеди. Ишин сюйген адам жашауун бу жорукълагъа тийишлиликде бардырады. Яникойну орта школунда башланнган класслада окъутхан Улбашланы Фируза аладан бириди.

Фируза Шамановна 1957 жылда Къазахстанда туугъанды. Хушто-Сырт элни орта школун бошап, ызы бла КъМКъУ-ну орус-малкъар бёлюмюне окъургъа киреди. Аны тауусхандан сора, элинде ишлеп башлайды. Директорну окъутуу-юйретиу жаны бла орунбасары да болады. Анда 14 жыл ишлейди. Юйюр къурагъандан сора Яникойда башланнган класслада окъ-

утуп тебирейди, 34 жылдан бери бу жаны бла бет жарыкълы болгъанлай келеди.

Иш кёллю, сабыр адам, не жаны бла да ёсерге, усталыгъын айнытыргъа итинеди. Кесини школунда ачыкъ дерсле береди, Чегем районда бардырылгъан семинарлагъа, республикалы конкурслагъа, мастер-класслагъа, илму-конференциялагъа къатышады. Ана тилни сакълауда, айнытыуда да къыйыны барды. Ол тема бла республикалы илму-конференциялагъа докладла да хазырлагъанды.

Сабийлени окъутууда жуаплыды, тёзюмлюдю. Аланы билимлерин айнытыугъа кюч салып, сакъ болуп, жангы амалла излеп, кесини ёз заманын аямайды. Ол окъутхан сабийле окъууну уллу магъанасын ангылап, тюрлю-тюрлю конкурслагъа, олимпиадалагъа къатышадыла. Ол санда Битеуроссей даражалылагъа да.

Ол бийик категориялы устазды. Тёртюнчю классха малкъар тилден жарашдырылгъан ишчи дефтерни соавторуду. Республиканы Жарыкъландырыу, илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну, Чегем районну администрациясыны, КъМКъУ-ну, Яникой элни администрациясыны, урунгган школуну кёп сыйлы грамоталарына тийишли болгъанды.

БЕЧЕЛЛАНЫ Сакинат.

Жаш тёлю

27 июнь - Жаш тёлюню кюнюдю. Анга жоралап, КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосу къауум жаш адамны саугъалагъанды. Аланы арасында Элсюерланы Танзиля да барды. Ол бюгюнлюкде Къабарты-Малкъар къырал университетни Медицина факультетини ординатурасын тауусады, сынауларын берирге хазырлана турады.

Аны бла бирге уа Нальчикни ючюнчю номерли поликлиникасында участкалы терапевт болуп ишлейди. Ведомстволу министерствону атындан Сыйлы грамотагъа уа ковид-19 жангы инфекция жайылгъан кезиуде жамауатны саулугъуна салгъан къыйыны ючюн тийишли болгъанды.

Билимин республикада хайырланыр муратлыды

Танзиля ишге жангыдан кирген заманнга пандемия болум тюшюп, кеси къарагъан участкада 1800-ден аслам адамны халын билгенлей, болушлукъ тийишлилеге мычымай жетгенлей турургъа керек болгъанды.

Анча инсанны арасында уа, къарар адамлары болмай, жангыз кеслери тургъан уллайгъанла да бардыла. Врач къыз а урушну ветеранларыны юйдегилери болгъан эки тиширыугъа да жарсыгъанды, бюгюнлюкде да къайгъыргъанлай турады.

Аланы бирине – 95, бирсисине уа 98 жыл толгъанды. Айхай да, адам кереклидиле. Алай эсе да, не жумушларын да телефон бла Элсюерланы къызларына сёлешип айталгъанларына ыразыдыла. Ол а алагъа, амалсыз болуп тургъан башхалагъа да болушлугъун аямайды, кёллерин кётюрюрге кюрешеди.

Пандемияны кезиуюнде абадан тёлюню келечилерини арасында госпитальгъа баралмагъанла да болуп, алагъа юйлеринде къарагъа тюшгенди. Бирин жокълагъынчы, бирсине да барыргъа тюшюп, участкалы врач, алагъа дарман бла бакъгъанындан сора да, кёл этдиргенлей тургъанды. Аны ючюн сюедиле таулу къызны пациентлери. Келирин сакълагъанлай да турадыла.

Алыкъа урунуу жолунда алай уллу сынамы жокъ эсе да, ол бу ызны нек сайлагъанын биледи. «Саусузлагъа

мен болушлукъ этмесем, ким болушурукъду да?» - деген акъылгъа бёленип, жамауатдан ыразылыкъ да табады.

Танзиля эм ариу эллерибизден биринде – Огъары Малкъарда – ёсгенди. Мында Уммайланы Мухажир атлы биринчи номерли школну «бешлеге» тауусуп, ол жыл окъуна КъМКъУ-ну медицина факультетини «багъыу иш» бёлюмюне киргенди.

Ыннасы КъМР-ни Сыйлы устазы Элсюерланы Аминатны къолунда ёсе, ол окъургъа ючжыллыкъчыкълай юйреннгенди, мектепге уа беш жылында баргъанды. Аммасы бла атасы Хусейни китапха къаллай магъана бергенлерин кёре, орус классиканы ол кезиуден бери да жаратады. Алай эсе да, илляулары бла ойнай туруп, ол алагъа багъаргъа кюрешгенин – «уколла» этип, «дарманла» бергенин да айтып, кюледи.

«Заманынг къалай болса да, бёркюнгю алай кий» деген нарт сёзюбюзню да эсгере, бюгюннгю жаш тёлю кесини къабыргъасын жашаугъа аны излемине тийишлиликде жарашдыргъан ышанны тюзге санагъанын да айтады. Аны бла бирге уа адет-тёрелерибизни унутмай, таматаланы хурметлегенлерин да.

Ангылайбыз медицина факультетде окъургъа тынч болмагъанын. Алай эсе да, Танзиля студент кезиуюнде волонтёрлукъ бла тири кюрешгенди. Конференциялагъа къатышханды, поликлиникалада врачлагъа болушлукъ да этгенди. Алай бла уа инфекциялы ауруулагъа бакъгъан жанына жюреги бегирек тартханын ангылап, ординатураны ол ызда сайлагъанды.

Бюгюннгю кеси ишлеп тургъан поликлиникада участкалы терапевт кереклисин билгенинде да, ары экили бола да турмай, арсарсыз баргъанды. Окъууун да андан ары ёсдюрюр муратлыды. КъМКъУ-ну аспирантурасыны «Жамауатны саулугъу эмда профилактика» ызында билим алыр умуту барды.

Бюгюнлюкде жаш тёлю тыш къыраллы тиллени билиу – ол шёндюгю жашауну излеми болгъанын да толусунлай ангылайды. Элсюерланы къызлары да ингилизчагъа юйрениуню мектепде окъугъан жылларындан бери да тюз кёреди. «Ингилиз тилни школасына» жюрюйдю. Медицина жаны бла бу тилде аслам магъаналы зат басмаланыучусун эсгертип, кеси ингилизча иги билсе, алагъа да тюшюнюрге тынч боллугъуна ишексизлигин ангылатады.

Ушакъ нёгерим, студент кезиуню, жашлыкъны кеслерини энчиликлери болгъанларын чертеди. Болсада заманны бошуна оздурмай, артда урунуу жолну башлагъанда, къыйналмазча, билим алыргъа, усталыкъны жашырынлыкъларына тюшюнюрге тийишлисин белгилейди. Кеси уа къайда окъуса да, сынамын, ангылаун да ёз жерибизде хайырланып, жамауатны саулугъун игилендирирге жангы онгла, мадарла излер муратлыды.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары бла аны Аппаратында ишлегенле КъМР-ни Парламентини Аппаратыны Право жаны бла управлениясыны законланы проектлери бла ишлеген эмда депутатлагъа право жаны бла себеплик этген бёлюмюню таматасы **КУРДАНЛАНЫ Айшатха**, **Хызырны къызына**, анасы **МАЛКЪАРЛАНЫ (АБАЙЛАНЫ) Лиза**, **Азретни къызы**, ёлгени бла байламлы бушуу этгенлерин билдиредиле эмда къайгъы сёз бередиле.

ЖАМАУАТ ПАЛАТА

Инсанланы тозурагъан юйледен кёчюрюуге — энчи эс

Къабарты-Малкъарны Жамауат палатасыны советини жыйылыуунда адамланы тозурагъан юйледен кёчюрюню программасы къалай толтурулгъаны тинтилгенди.

Палатаны башчысы **Хазратали Бердов**, жыйылыуну ача, бу проблема бек магъаналы болгъанын, адамла кезиулерин кёп жылланы сакълагъанларын чертгенди.

Программаны толтурууну юсюнден билдириуле бла республиканы къурулуш эм жашау журтла коммунал мюлк министрини орунбасары **Роман Котченко** бла Нальчикни администрациясыны башчысыны биринчи орунбасары **Анатолий Тонконог** сёлешгендиле. Роман Андреевич белгилегеннге кёре, жашаргъа жарасуз журтланы хайырланыудан кетериуню проблемасына къырал даражада уллу эс бурулады. Саулай Россейде да аллай юйле бир миллиондан аслам квадрат метрни тутадыла, бу программаны толтурууда Къабарты-Малкъар алчыланы санындады. Ол «Шахар болум» миллет проектге киреди.

- Бизде бу программа 2019-2023 жыллагъа жарашдырылгъанды, анга 2017 жылгъа дери тозурагъаннга саналгъан журтла киргендиле – битеу да кёп фатарлы 62. Ала 17 минг 200 квадрат метр жерни аладыла. Бу юйледе 1050-1100 адам жашагъанды. Программа 4 кесекге юлешиннгенди, артда тауусулгъан къошакъ келишимлени хайыры бла аны болжалдан алгъа тамамларгъа оноу этилгенди, быйылны мартында ол ахырына жетдирилгенди, адамла барысы да жангы фатарлагъа кёчюрюлгендиле. Юч жылны ичинде республикагъа бу жумушлагъа 560 миллион сом жиберилгенди. Аны беш миллиондан къалгъаны хайырланылгъанды. 2021 жылгъа дери тозурагъаннга саналгъан юйле эндиги программагъа тюшерикдиле, - дегенди ол.

Роман Котченко айтханыча, адамла ыразы болмагъан кезиуле чыгъадыла, бирле юй 5 неда 3 къатлы болурун сюедиле, башкалары районну жаратмайдыла, ючюнчюлери кеслеринде къаллай бир квадрат бар эсе, жангы фатар да андан аз болмазын излейдиле. Болсада жорукъладан таяргъа жарамайды. Сёз ючюн, инсанны фатары, къагъытлада жазылгъаныча, 30 квадрат метрни алады, алай ол кеси къошакъ отула ишлеп, квадратурасын кёбейтгенди, алай аны эсепге тюшюртмегенди. Аллай болумлада законнга бузукълукъ этерге жарамайды. Онг болгъан къадарда, властла инсанланы излемлерин толтурургъа кюрешедиле, деп къошханды ол.

Анатолий Тонконог, финансированияны юсюнден айта, программаны биринчи кесегин толтургъанда адамла 1023 квадрат метрден кёчюрюлгендиле, фонддан 39 миллион бёлюннгенди, къалгъан 45 миллионну муниципалитет къошханды, дегенди. Адамланы 70 проценти фатарланы алышыу келишимлеге кёре жангы фатарлада жашап башлагъандыла, талайы бла иш сюдге дери жетгенди. Программаны экинчи эм ючюнчю кесеклерини юсюнден атханда, былайда сёз эм алгъа эски коммунал юйледен (общежитияладан) кёчюрюню юсюнден барады.

Экинчи кезиуде Ашуров эм Калининградская орамлада юйледе жашагъанлагъа жангыла берилликдиле, аланы жартысы кёчюрюлгенди, къалгъанлары да быйыл тынгылы фатарлада жашап башларыкъдыла. 2023 жылда аварийный фондну 4 мингден аслам квадрат метри кетерилликди, анга, башха юйледен сора да, Ингушская, 14, Мовсисян, 4, Крылов 9, Суворов, 119, Канкошев, 112 коммунал фатарла да кирликдиле. Кесегинде дагъыда Ашуров, Кадыров орамлада коммунал юйлеге къараллыкъды. Андан сора бараклагъа эс буруллукъду. Бу ишлеге 1 миллиард 82 миллион сом къоратыллыкъды, ахча федерал, регион бюджетледен бёлюнюрюкдю. Фатарла хазыр эм энди ишлене тургъан юйледе да алынадыла.

-Даулашла Свобода орамда эски юйню юсю бла да баргъандыла. Андан адамланы талайы Кадыров орамда жангы фатарлагъа кёчюрюлгендиле, алай жартысы, сюдге тарыгъып, тургъан жерлеринде къалгъандыла. Бу юйге энтта къараллыкъды, бусагъатда специалистле аны жашау этерге къоркъуулугъа санагъандыла, эксперт организация тинтиуле бардырлыкъды, -дегенди докладчы.

Палатаны келечиси **Шауаланы Артур** Нальчикде, ол санда аны ара орамларында къурулушну бардыргъанда, шахарны сыфатын сакълаугъа, аны бузмаугъа эс бурулгъанын бла къалгъанын соргъанды. Анатолий Тонконог ангылатханыча, жангы кёп фатарлы юйню ишлеп башлардан алгъа застройщик битеу тийишли органладан эркинлик алады.

Жыйылыуну эсеплерине кёре сейирлери болгъан организациялагъа эсгертиуле этилгендиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Эркин тутушуу

Шауаланы Малик – Россейни чемпиону

Тывада эркин тутушуудан Россейни чемпионаты бардырылгъанды. Эришиулеге къыралны битеу регионларындан 300-ден аслам гёжеф къатышханды. Эсеплеге кёре, Къабарты-Малкъарны келечилери юч майдал къоллу болгъандыла.

«Алтынны» Шауаланы Малик алгъанды. Ол 79 килограмм ауурлукъ къауумда тутушханды. Финалны 1/8-чи кесегинде Дагъыстандан Ахмед Усмановну 7:4 эсеп бла хорлагъанды, дунияны 2021 жылда чемпиону осетинли Радик Валиев бла тюбешиую тенг 3-3 эсеп бла бошалгъанды. Ызы бла жарым финалда Дагъыстандан Бегхан Мисриханов дан (6:1), финалда уа Брянск областьдан Магомед Магомаевден (6:4) кючлю болгъанды.

Малик спортну устасыды, былтыр Бурятияда да къырал даражалы чемпионатда алчы жерде орналгъан эди.

Кюмюш майдалланы уа къарындашла Анзор бла Азамат Закуевле къытхандыла.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

АКЦИЯ

Озгъан байрым кюн Нальчикде Сабий эм жаш тёлю чыгъармачылыкъны арасыны арбазында Битеуроссей олимпиада кюннге жораланнган байрам ётгенди. Быйыл бла ол 33 кере бардырылады, кеси да Россейни Олимпиада комитетини эм регионлада спорт министерстволаны башламчылыкълары бла къуралгъанды.

Барысы да майдалла алгъандыла

Сабийлени бу спорт байрамгъа араны педагоглары хазырлагъандыла. Аны къууанчлы ачылыууна КъМР-ни Олимпиада советини таматасы Александр Заруцкий, Физкультураны бла спортну веранларыны советини таматасы Уяналаны Владимир, КъМР-ни Жамауат палатасындагъы жаш тёлю советни келечилери эм дагъыда башхала къатышхандыла.

Эришиулени башлай, Александр Заруцкий, спортну хайыры уллу болгъанын чертип, сабийлени Къабарты-Малкъарны атын айтдыргъан олимпиадачылагъа тенг болургъа итинирге чакъыргъанды.

Уяналаны Владимир да кесини къысха сёзюнде жашчыкъланы бла къызчыкъланы хар кюнлери да бюгюнча чуугъакъ эм мамыр болурларын тежегенди.

Ызы бла сабийле Россейни, Къабарты-Малкъарны, Олимпиада комитетни эм «Единая Россия» партияны байракъларыны бла араны арбазында тизилгендиле. Къыралыбызны гимни согъулгъандан сора уа, эришиуле да башланнгандыла. Бек алгъа битеу сабийлени атларындан алайда «Вершина» отрядны келечиси Лима Дзамихова сёлешип, бюгюннгю сермешлеге къатышханла жорукълагъа бузукълукъ этмей эришириклерине сёз бергенди. Баш судьялыкъны КъМР-ни физкультурасыны бла спортуну сыйлы къуллукъчусу Владимир Миновский этгенди.

Бек алгъа сабийле тюрлю-тюрлю эстафеталагъа къатышхандыла. Ызы бла уа велосипедистле да кеслерини кючлерин бла усталыкъларын кёргюзтгендиле. Конкурсланы аралрында фахмулу сабийле жырла да айтхандыла.

Спорт байрамгъа къатышханланы аралрында ол кюн хорлатхан болмагъанды. Хар сабий да майдал эм сыйлы грамота бла саугъаланнганды.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи – 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу – 42-37-94.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5–6 бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федерал Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ыйыкъда юч кере чыгъады – геюрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Улбашланы Мурат – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Ахматланы Люаза (1-чи бет), Зезаланы Лида (2-чи бет), Бийчеккуланы Жаннета (3-чю бет), Геляланы Валя (4-чю бет) – корректорла.

Тиражы 1639 экз. Заказ № 1292

Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru